

บทที่ 6

การถ่ายทอดทางอาชีพ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม⁶³ แต่มนุษย์จะเป็นสัตว์สังคมนั้น มิใช่ว่าจะ เป็นตั้งแต่กำเนิดหรือโดยกำเนิด ดังนั้นมนุษย์จึงจำเป็นต้องผ่าน "การถ่ายทอดทางสังคม" (Socialization) เพื่อให้สามารถดำรงชีวิต มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น สดุดท้ายเพื่อเป็นบุคคลของสังคม ซึ่ง Marvin E. Olsen ได้ให้ความหมายของ "การถ่ายทอดทางสังคม" ว่า

เป็นกระบวนการรวม (Total Process) กระบวนการหนึ่ง ซึ่งเป็นแหล่งที่ปัจเจกบุคคลได้อาศัยพัฒนาบุคลิกภาพของตน และเป็นแหล่งที่เขาอาศัยเรียนหรือฝึกฝนการเป็นสมาชิกของสังคม (Social Actor) กระบวนการนี้รวมไปถึงกระบวนการเรียนรู้ ค่านิยม บรรทัดฐาน ความเชื่อ เทคโนโลยี และอาชีพ เป็นต้น"⁶⁴

จากความหมายข้างต้นนี้ สามารถสรุปได้ว่า การถ่ายทอดทางสังคม เป็นการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งก็ได้หมายความไปถึงการเรียนหรือการถ่ายทอดทางอาชีพ (Professional Socialization) ด้วยเช่นกัน เพื่อเตรียมให้บุคคลนั้นเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพต่อไป

ดังนั้น การเรียนหรือการถ่ายทอดอาชีพ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "การถ่ายทอดทางอาชีพ" จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ที่ต้องการจะประกอบอาชีพใด ๆ ก็ตาม ซึ่งบุคลากรที่อยู่ในการศึกษานี้ก็จำเป็นต้องได้รับการถ่ายทอดทางอาชีพ เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรหลังฉาก, บุคลากรหน้าฉาก หรือแม้แต่ผู้เขียนบท

⁶³The Dushkin, The Study of Society (New York : The Dushkin Publishing Group Inc. 1974), p.100.

⁶⁴Marvin E. Olsen, The Process of Social Organization (New York : Holt Kinehart and Winston, 1968), p.120.

โทรทัศน์ก็ตาม ซึ่งในการถ่ายทอดทางอาชีพนี้เป็นการถ่ายทอดโดยผ่าน "ตัวแทน" (Agencies of Professional Socialization) ดังที่จะกล่าวต่อไป

ตัวแทนของการเรียนรู้ทางอาชีพ (Agencies of Professional Socialization)

ในการถ่ายทอดทางอาชีพ บุคลากรต่าง ๆ จะได้รับการถ่ายทอดจากตัวแทนดังนี้

1. สถาบันการศึกษา

"สถาบันการศึกษา" จะเป็นตัวแทนที่ให้ความรู้และฝึกทักษะสำหรับเตรียมตัวเพื่อไปประกอบอาชีพ ซึ่งลักษณะของการถ่ายทอดจะเป็นการถ่ายทอดโดยตรง แต่ในการศึกษาคั้งนี้พบว่า บุคลากรเกือบทั้งหมดที่เข้ามาประกอบอาชีพนี้ มิใช่ผู้ที่สำเร็จการศึกษามาโดยตรง และแม้แต่ผู้ที่สำเร็จการศึกษามาโดยตรง เช่น วิชาลีนี้ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ก็มีความเห็นว่า การศึกษาเรื่องการเขียนบทที่ได้รับจากสถาบันการศึกษานั้น ช่วยให้สามารถเขียนบทได้ "น้อยมาก"⁶⁵ อดุลย์ บุญบุตร กล่าวว่า การเรียนรู้ทางอาชีพที่แท้จริง มิใช่เกิดจากสถาบันการศึกษา⁶⁶

2. กลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพ หมายถึง ผู้ที่ร่วมประกอบอาชีพเดียวกัน ตัวอย่างกลุ่มอาชีพของบุคลากรหลังฉาก เช่น ทีมงาน, นักแสดง คือ เพื่อนนักแสดงด้วยกัน, ผู้กำกับการแสดง, ผู้เขียนบทโทรทัศน์ คือ กลุ่มผู้เขียนบทด้วยกัน เป็นต้น

กลุ่มอาชีพ นับเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางอาชีพที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่การประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเคยได้รับการถ่ายทอดทางอาชีพจากสถาบันการศึกษาหรือไม่ก็ตาม

ผู้เขียนบทโทรทัศน์ หรือวิชาลีนี้ ได้เล่าถึงการได้รับการ "ฝึกฝน" ในการเขียนบทจาก "สมสุข กัลย์จาฤก" ซึ่งเป็นผู้เขียนบทโทรทัศน์อาวุโสว่า

⁶⁵ สัมภาษณ์ วิชาลีนี้ (นามแฝง), 13 มกราคม 2534.

⁶⁶ สัมภาษณ์ อดุลย์ บุญบุตร, 1 ธันวาคม 2533.

จะเป็นในลักษณะให้ลองเขียนมาให้พิจารณาก่อน แล้วจึงบอกข้อบกพร่องต่าง ๆ, เทคนิคการเขียน, การวิเคราะห์ว่าสามารถที่จะนำไปทำเป็นละครโทรทัศน์ได้หรือไม่ เป็นต้น ซึ่งตลอดเวลาจะต้องอาศัยการเรียนรู้ในลักษณะนี้ เนื่องจากบางครั้งตนเองคิดว่า บทที่เขียนสามารถใช้ได้แล้ว แต่จริง ๆ แล้วยังใช้ไม่ได้ ก็ต้องให้ผู้เขียนบทอาวุโสเป็นผู้ชี้ข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำ⁶⁷

ในส่วนของการถ่ายทอดทางอาชีพของบุคลากรหลังจากทั้งประเภทบริหารการดำเนินงานผลิต และดำเนินการผลิตจะเป็นในลักษณะการถ่ายทอดโดยตรงและการถ่ายทอดโดยไม่เจตนาหรือโดยทางอ้อม

- ลักษณะการถ่ายทอดทางอาชีพโดยตรง เช่น เมื่อเริ่มปฏิบัติงานใหญ่ ๆ ก็มักจะถูกจัดให้ไปฝึกฝนกับผู้ที่ปฏิบัติงานเป็นแล้ว เพื่อเรียนรู้ว่าเครื่องมือหรืออุปกรณ์การถ่ายทำแต่ละชนิดมีชื่อเรียกว่าอะไร, วิธีใช้, การระวังรักษา การจัดเก็บรักษา, วิธีการปฏิบัติงาน, หน้าที่และขอบเขตของการปฏิบัติ เป็นต้น โดยการถ่ายทอดอาจจะเป็นการได้รับการสาธิตให้ดูก่อน, การบอกเล่าเพียงอย่างเดียวในกรณีที่ไม่ยุ่งยากหรือสับสน และถ่ายทอดในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่เลย การถ่ายทอดทางอาชีพในลักษณะนี้ยังรวมไปถึง การได้รับความเตือนหรือคำแนะนำด้วย เช่น เมื่อละครโทรทัศน์ออกอากาศไปแล้วตอนหนึ่งแล้วมีจุดบกพร่อง ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะได้รับความแนะนำในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาได้อีก เป็นต้น

- ลักษณะการเรียนรู้โดยไม่เจตนาหรือโดยทางอ้อม ซึ่งผู้รับการถ่ายทอดไม่รู้สึกรู้ว่า อาทิต ผู้ช่วยกล้องจะสามารถทราบวิธีการทำงานของช่างกล้อง โดยที่ช่างกล้องไม่จำเป็นต้องสอน จนกระทั่งสามารถเป็นช่างกล้องแทนได้ในบางฉากที่ไม่ยุ่งยากนัก⁶⁸, เกิดจากการช่วยเหลือกันทำงาน หรือทำงานแทนกันในบางโอกาส, เกิดจากเห็นผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่เสมอ ๆ โดยที่ไม่จำเป็นต้องเป็นเฉพาะในหน้าที่ของตนเอง เช่น ผู้ที่ทำหน้าที่อยู่ฝ่ายเสียง สามารถทำหน้าที่แทนฝ่ายเทปได้ เนื่องจากจุดที่ตั้งของอุปกรณ์อยู่ข้างเคียงกันเสมอ, ฝ่ายแสงสามารถไปทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยกล้องได้ เนื่องจากในระหว่างที่ปฏิบัติงาน ทั้ง 2 หน้าที่จะแลเห็นการปฏิบัติงานของกันและกันเสมอ, เกิดจากการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา

⁶⁷ สัมภาษณ์ วิชาสินี (นามแฝง), 13 มกราคม 2534.

⁶⁸ สัมภาษณ์ สาโรช ศรีพิศ, 11 มกราคม 2534.

เพื่อลดอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งก็จะเกิดการจดจำวิธีการแก้ปัญหาครั้งนี้ สำหรับการเกิดปัญหาในลักษณะเดียวกันครั้งต่อไป เป็นต้น

สำหรับนักแสดงนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เพิ่งเริ่มมาเป็นผู้แสดงใหม่ ๆ หรือผู้ที่มีประสบการณ์แสดงนั้น กลุ่มอาชีพจะเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดที่สำคัญที่สุด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้พบว่า "ผู้กำกับการแสดง" จะเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทางอาชีพอันดับแรก เช่น ก่อนการเริ่มต้นการถ่ายทำ ก็จะฝึกฝนด้านการแสดงให้ โดยอาจจะให้ฝึกจากบทละครโทรทัศน์ เรื่องที่จะต้องแสดงจริง ๆ แต่โดยส่วนใหญ่ นักแสดงจะได้รับการสอนในวันแรกที่ต้องแสดงเลย โดยปรกติแล้วผู้กำกับการแสดงจะอธิบายถึงลักษณะของตัวละครให้นักแสดงทราบ เช่น มีฐานะอย่างไร, เติบโตมาอย่างไร, ได้รับการศึกษาในระดับไหน, อุปนิสัยเช่นไร, อายุเท่าไร, มีความเกี่ยวข้องกับตัวละครที่ร่วมฉากอย่างไร, ในฉากนั้น ๆ ตัวละครมีความต้องการอะไร เป็นต้น ซึ่งผู้กำกับการแสดงมักจะทำให้ตัวนักแสดงสมมติว่าตนเองเป็นตัวละครนั้นจริง เช่น ในบทโกรธ ตัวละครสมควรจะมีวิธีการแสดงอารมณ์นั้นอย่างไร แต่บางครั้ง นักแสดงบางท่านก็ไม่สามารถทำได้เป็นธรรมชาติ ผู้กำกับแสดงก็จะให้นำเอาตัวเองไปอิงกับบทแทน กล่าวคือ ในความเป็นจริงเป็นนักแสดงเกิดความโกรธ จะแสดงให้ผู้นั้นรู้อย่างไร ซึ่งผู้กำกับแสดงอาจจะให้เพิ่มบทของการขว้างปาของเข้าไปด้วย เพื่อให้ตรงกับบุคลิกตัวละคร ในที่สุดผู้กำกับแสดงถึงกับ "แสดงให้ดู" ก็มี

แม้ว่านักแสดงที่มีประสบการณ์ในการแสดงมาบ้างพอสมควร ผู้กำกับแสดงก็ยังคงมีความสำคัญอยู่อีก เช่น ในกรณีศึกษาของ ดวงดาว จารุจินดา "คุณกัณฑ์รี นาคประภา จะสอนว่า เวลาเล่นละครจีน จะต้องมียี่สิบอย่างไร พูดอย่างไร มีท่าทางอย่างไร เมื่อมาเป็นละครไทย ก็จะเป็นอย่างหนึ่ง"⁶⁹

สำหรับตัวแทนในการถ่ายทอด ของกลุ่มอาชีพของนักแสดงอีกกลุ่มหนึ่งตามที่ได้ศึกษามานั้น คือ "กลุ่มเพื่อนนักแสดง" ด้วยกัน ซึ่งมักจะเป็นคำแนะนำหรือคำสอนด้านการแสดงจากนักแสดงที่มีประสบการณ์มากกว่า เช่น

⁶⁹สัมภาษณ์ ดวงดาว จารุจินดา, 23 กันยายน 2533.

ชไมพร จตุรภุช "เราเล่นแล้วเราภูมิใจ ...และดาราอาวุโสแต่ละคนก็ดีแสนดี ทุกครั้งจะคอยบอกเหมียวว่า นี่นะ อย่างนี้ ต้องอย่างนี้นะ คอยสอนยั้งยั้งยั้ง อប់อันดี"⁷⁰

เมทนี บุรณศิริ "เวลาที่โน้เล่นไม่ดี พวกพี่ ๆ ในกองถ่ายก็จะคอยแนะนำ ทุกคนดีหมด ไม่เคยดูไม่เคยว่าอะไร เพียงแต่ว่า ถ้าเกิดบางที่เราเล่นแล้วอารมณ์มันไม่ให้ พี่เค้าก็จะเดินมาบอกว่า นี่นะ ซีนี่ อารมณ์มันไม่ให้ ต้องเป็นอย่างนี้ ซึ่งพี่ ๆ นักแสดงด้วยกันเค้าจะสอนหมด อย่าง อาอาด สะอาด เปี่ยมพงษ์สาคันต์, อารุจน์ (รุจน์ รุณภพ), พี่ดวงดาว (ดวงดาว จารุจินดา) เป็นต้น"⁷¹

เสาวลักษณ์ ศรีอรุญ "ประทับใจพี่ดาว (ดวงดาว จารุจินดา) กับพี่ตุ๊ก (เดือนเต็ม สาลิตุล) น่ารักมาก ดีมาก ๆ สอนทุกอย่าง แม้แต่ไม่มีบทก็มาสอน พูดให้ฟัง หน้าตาก็ดูตลอดว่าดีมีชัย บางทีก็ลงมือทำให้เอง..."⁷²

นอกจากนี้ บางครั้งการถ่ายทอดก็เกิดขึ้นเองโดยไม่เจตนา เช่น การมีโอกาสแสดงละครร่วมกับนักแสดงท่านอื่นเสมอ ๆ ก็จะทำให้มีโอกาสทราบถึงเทคนิคหรือวิธีการแสดงได้ เช่น ไม่สามารถแสดงบทร้องไห้และมีน้ำตาได้ ก็จะใช้ "ยาหม่อง" บ้ายตา, การคบตีหรือการล้อมที่สมจริง แต่ไม่ได้รับบาดเจ็บ, การนำตัวบทไปเป็นหรือซ่อนในอุปกรณ์ประกอบฉาก เพื่อสำหรับการ "แอบดู" ในกรณีที่บทพูดยาว หรือบทพูดค่อนข้างสับสน เป็นต้น

สำหรับนักแสดงที่ผ่านการอบรมการแสดงมาก่อนนั้น กลุ่มอาชีพก็คือตัวแทนในการถ่ายทอดด้านการแสดงเช่นเดียวกัน เนื่องจากผู้ทำการให้การอบรมนั้น มักจะเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพในวงการบันเทิงนั่นเอง

⁷⁰ "ชไมพร ถูกโจลกลไล่น ละครขมมันกับบุญ พาลัว", อินไซด์ทีวี (22-28 กันยายน 2533) : 13.

⁷¹ "บทเสริม", อินไซด์ทีวี (3-9 พฤศจิกายน 2533) : 13.

⁷² "บทเสริม", อินไซด์ทีวี (24-30 พฤศจิกายน 2533) : 13.

3. ตนเอง

ในการถ่ายทอดทางอาชีพในลักษณะเช่นนี้ ก็คือ การเรียนรู้ทางอาชีพด้วยตนเองนั่นเอง

กลุ่มของบุคลากรหลังจาก เช่น ผู้กำกับการแสดง จะสังเกตการแสดงออกทางอารมณ์ต่าง ๆ กันจากผู้คนที่พบเห็น เป็นต้นว่า การโกรธ, ยิ้ม ซึ่งจะเหมือนกัน แต่จุดแตกต่างจะอยู่ที่สีหน้า และแววตา⁷³

ฝ่ายเสื้อผ้า ซึ่งประสบปัญหาเรื่องยุคสมัยที่เกิดขึ้นในละครนั้น ผู้คนมีลักษณะการแต่งกายอย่างไร ก็ได้ไปค้นคว้าศึกษาจากตำราหนังสือต่าง ๆ ที่ได้กล่าวเรื่องนี้ไว้⁷⁴

ในขณะที่ละครโทรทัศน์กำลังออกอากาศ บุคลากรหลังจากเหล่านี้ก็จะให้ความสนใจด้วย กล่าวคือ เป็นการหาข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองนั่นเอง

สำหรับผู้เขียนบทโทรทัศน์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเป็นการให้ความสนใจกับละครโทรทัศน์ที่กำลังออกอากาศเช่นเดียวกัน เนื่องจาก "การฝึกฝนการเขียนบทนั้น บางครั้งต้องทดลองจากของจริง เช่น บางครั้งเราคิดว่ามันใช้ได้ แต่ทางกันตนาบอกว่าใช้ไม่ได้ แต่เขาก็ให้โอกาสเรามาก โดยนำไปทำเป็นละครออกอากาศจริง ซึ่งมันก็ใช้ไม่ได้จริง ๆ"⁷⁵

ในส่วนของนักแสดง พบว่านักแสดงที่เรียนรู้ด้านการแสดงด้วยตนเอง ซึ่งวิธีการเรียนด้วยตนเองมีดังนี้

3.1 ศึกษาบทประพันธ์เดิม ทั้งนี้เพราะบทละครโทรทัศน์ที่ออกมาบางครั้งก็เป็นลักษณะของ "ตอนต่อตอน" ทำให้ไม่สามารถสรุปสถานการณ์หรือ

⁷³ สัมภาษณ์ อุดลย์ บุญบุตร, 1 ธันวาคม 2533.

⁷⁴ สัมภาษณ์ สุรชัย นาคเสวก, 19 พฤศจิกายน 2533.

⁷⁵ สัมภาษณ์ วิลาสินี (นามแฝง), 13 มกราคม 2534.

ความต่อเนื่องของเหตุการณ์ไม่ได้ และไม่ได้บอกรายละเอียดของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น แต่ในขณะที่บทประพันธ์เดิมจะบอกไว้ทั้งหมด เช่น จากคนดีเป็นคนไม่ดี มีเหตุผลหรือเหตุการณ์อะไรมาเกื้อหนุนตรงจุดนั้น⁷⁶

3.2 ศึกษาจากบทละครโทรทัศน์หรือ "บทโทรทัศน์" ซึ่งโดยปรกติบทโทรทัศน์ตอนแรก ผู้เขียนจะบอกอุปนิสัยของตัวละคร บางทีก็รวมไปถึงอายุด้วย หรือถ้าเป็นตัวละครที่เพิ่มขึ้นมาในช่วงอื่น ก็จะมีการบอกอุปนิสัยของตัวละครตัวนั้นในตอนที่มีตัวละครตัวนั้นเป็นตอนแรก นอกจากนี้ นักแสดงยังต้องจำบทของตนเอง โดยเฉพาะบทพูดให้ได้

3.3 ในกรณีที่ตัวละครมีทั้งวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ นักแสดงที่สวมบทในวัยผู้ใหญ่ก็จะให้ความสำคัญต่อการแสดงของนักแสดงวัยเด็ก เช่น ในกรณีของ ชไมพร จตุรภุช "...ขนาดเหมียว (ชไมพร) ยังมาพูดให้ฟังเลยว่า เป็นห่วงมาก กลัวเล่นไม่ได้อย่างเด็ก ต้องอัดเทปไว้ดูกิริยาอาการต่าง ๆ ของเด็กเอาไว้ศึกษา เพราะโตขึ้น เหมียวต้องเล่นให้ได้บุคลิกเดียวกัน..."⁷⁷

3.4 ฝึกการแสดงจากหน้ากระจก โดยจะสมมติว่าตนเองกำลังมีความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง ในฐานะของตัวละครตัวหนึ่ง ควรจะมีอากัปกิริยาเช่นไร เป็นต้น

3.5 ศึกษาจากหนังสือหรือตำราด้านการแสดง

3.6 เมื่อการถ่ายทำในแต่ละฉากผ่านพ้นไป เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทปจะมีการย้อนภาพ (Rewind) การถ่ายทำในฉากนั้น ๆ ทั้งหมดกลับมา ทั้งนี้เพื่อหาจุดบกพร่อง ซึ่งนักแสดงก็จะอาศัยช่วงการย้อนภาพนี้ เป็นการตรวจสอบการแสดงของตนเองไปด้วยเช่นกัน

3.7 ตรวจสอบจากการแสดงของตนเอง จากการออกอากาศทางโทรทัศน์ หรือจากการบันทึกเทปการแสดงนั้น ๆ ไว้

3.8 จากประสบการณ์ในการแสดงที่ได้รับเสมอ ๆ จะทำให้เกิดความชำนาญในการแสดงได้เป็นอย่างดี

⁷⁶ สัมภาษณ์ ทรงสิทธิ์ รุ่งนพคุณศรี, 29 ตุลาคม 2533.

⁷⁷ "กัณดาอย่า ข่มกับขุน แก้วแก้วเรื่องที่แล้ว ทุกคนดีมาก" อินไซด์ทีวี

3.9 จากการแสดงอารมณ์ความรู้สึก และกิริยาของบุคคลที่อยู่รอบข้าง และให้ความสนใจอย่างมากในกรณีที่ได้รับบทนั้น ๆ เช่น ชาวจีนที่เป็นชาวบ้าน, นักศึกษาที่จบจากต่างประเทศ, แม่ค้าฯ

4. สื่อมวลชน

สื่อมวลชนในที่นี้ หมายถึง "สื่อภาพยนตร์" โดยเฉพาะ "ภาพยนตร์ต่างประเทศ" โดยในระยะแรกนั้น ส่วนใหญ่มักเป็นการดูเพื่อความบันเทิงหรืออย่างผู้ดูทั่ว ๆ ไปคนหนึ่ง แต่ภายหลังเมื่อมาเป็นประกอบอาชีพทางนี้แล้วลักษณะของการดูจะเปลี่ยนเป็นการ "ศึกษา" ซึ่งการศึกษานั้น บางครั้งมิใช่จะศึกษาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่เท่านั้น แต่ยังให้ความสนใจด้านอื่นด้วย

นอกจากนี้ สื่อมวลชนในที่นี้ยังรวมไปถึง "ความคิดเห็นหรือคำวิจารณ์" การแสดง ในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ การยอมรับหรือไม่ยอมรับความคิดเห็นหรือคำวิจารณ์นี้ บางครั้งก็ขึ้นอยู่กับผู้เขียนหรือผู้ควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์นั้น ๆ ด้วยว่ามีจุดประสงค์ใดแอบแฝงหรือไม่, ผู้เขียนสมควรได้รับการยอมรับแค่ไหน เป็นต้น

5. อาชีพที่ประกอบก่อนเข้าสู่อาชีพ

ในกรณีของนักแสดง คือ นักแสดงที่ผ่านการแสดงละครเวที และการแสดงแบบถ่ายโฆษณาสินค้าทางโทรทัศน์ เนื่องจากก่อนหน้าที่จะสามารถแสดงได้นั้น จะต้องมีการฝึกซ้อมด้านการแสดงหลายครั้ง ทั้งการฝึกซ้อมเฉพาะตัวละครตัวเดียว, ร่วมกับตัวละครตัวอื่น และการฝึกซ้อมรวมกันทั้งเรื่อง ทั้งนี้เพื่อลดความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น ซึ่งบางครั้ง อย่างในกรณีของการถ่ายโฆษณา นักแสดงต้องแสดงอากัปกิริยาเช่นนั้นเป็นจำนวนนับสิบครั้งขึ้นไป นอกเหนือจากการฝึกซ้อมไปแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ได้ภาพที่สามารถสื่อความหมายได้ดีที่สุด

จากประสบการณ์ดังกล่าว จะทำให้เกิดการเรียนรู้ด้านการแสดงได้ ซึ่งการเรียนรู้ด้านการแสดงนี้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการเป็นนักแสดงละครโทรทัศน์ได้⁷⁸

⁷⁸ สัมภาษณ์ เมทนี บุรณศิริ, 23 ตุลาคม 2533.

สัมภาษณ์ อุษา ทนตาวัล, 29 ตุลาคม 2533.

ในกรณีของผู้เขียนบทโทรทัศน์ วิลาสินี ได้เล่าว่า ประสบการณ์
ในขณะที่ยังเป็นนักแสดงนั้น สามารถเป็นพื้นฐานที่ดีที่ช่วยในการเขียนบทได้⁷⁹

สิ่งจูงใจให้ดำรงอยู่ในอาชีพ

สิ่งจูงใจหรือสาเหตุที่ทำให้ยังคงประกอบอาชีพนั้น ๆ อยู่ ของบุคลากร
ประเภทต่าง ๆ มีดังนี้

1. ผู้เขียนบทโทรทัศน์

1.1 ยังคงมีความถนัดทางด้านนี้อยู่ กล่าวคือ ความสามารถในการเขียนบทยังคงมี

1.2 มีความจำเป็นทาง เศรษฐกิจ ซึ่งรายได้เพื่อใช้ในการยังชีพ
ทั้งหมด มาจากการเขียนบท

1.3 ลักษณะของงานที่เป็นลักษณะของงานที่คิดค้นอยู่ตลอดเวลา
จึงทำให้ไม่สามารถละทิ้ง ไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้ กล่าวคือ ในการเขียนบทนั้น
จะเขียนพร้อม ๆ กันหลายเรื่อง ซึ่งแต่ละเรื่องจะเริ่มต้นและจบไม่พร้อมกัน⁸⁰

2. บุคลากรหลังฉาก

2.1 ยังมีความสนใจในการประกอบอาชีพนี้อยู่

2.2 มีความจำเป็นทาง เศรษฐกิจ เนื่องจากรายได้เพื่อใช้ในการ
ยังชีพยังคงมาจากการทำงานนี้

2.3 เนื่องจากมีอายุมากขึ้นกว่าจะไปเริ่มต้นประกอบอาชีพอื่น ๆ
ได้ ความรู้ที่ได้รับจากสถาบันการศึกษา ก็ลี้มเลือนไปหมดแล้ว

2.4 ยังมีความรักเพื่อนพ้องร่วมอาชีพ หรือมีลักษณะที่ว่า "ติด
เพื่อน"

2.5 ต้องการเรียนรู้ทางอาชีพ จนกระทั่งมีความสามารถเป็นที่
ยอมรับจากผู้อื่น

2.6 เกิดความรู้สึกรักและผูกพันในอาชีพเสียแล้ว

⁷⁹สัมภาษณ์ วิลาสินี (นามแฝง), 13 มกราคม 2534.

⁸⁰สัมภาษณ์ วิลาสินี (นามแฝง), 13 มกราคม 2534.

2.7 ต้องการให้หน้าที่การงานในปัจจุบัน เป็นตัวผลักดันไปสู่การเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ที่ดีขึ้นไป

2.8 เนื่องจากยังไม่สามารถประกอบอาชีพที่ดีไปกว่าปัจจุบันได้

2.9 มีความผูกพันในตัวบริษัท

2.10 ไม่มีความรู้ความสามารถนอกจากที่มีอยู่ทางด้านนี้ด้านเดียว

3. นักแสดง

3.1 มีความรักและความผูกพันในอาชีพเสียแล้ว

3.2 รายได้ที่ได้รับจากการเป็นนักแสดงค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ และบางท่านก็มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ เนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่ได้จากอาชีพนี้

3.3 อาชีพนักแสดงเป็นอาชีพที่ค่อนข้างสบาย จนทำให้ไม่สามารถกลับไปทำงานประจำได้

3.4 มีความผูกพันในเพื่อนร่วมอาชีพ ซึ่งการยังคงรับงานแสดงอยู่เป็นประจำเพื่อต้องการพบปะกับเพื่อน ๆ

3.5 บทบาทที่ได้รับ ยังคงเป็นตัวสำคัญอยู่

3.6 เป็นแหล่งรายได้ที่จะ เป็นทุนในการประกอบอาชีพอื่นต่อไป

นอกเหนือจากการได้รับการเรียนรู้ด้านการแสดงแล้ว นักแสดงยังต้องเรียนรู้ ในการที่จะทำให้อาชีพนักแสดงให้ยาวนานที่สุดด้วย กล่าวคือ การที่จะให้ได้มาซึ่งงานแสดงอย่างต่อเนื่องนั้น ส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมของนักแสดงเอง โดยนักแสดงจะต้องเป็นผู้ที่มี "ความรับผิดชอบ" ต่องานที่ได้รับ อาทิ

- มีความตรงต่อเวลาที่นัดหมาย เพื่อไม่ให้บุคคลต่าง ๆ ในกองถ่ายทำต้องเสียเวลาในการรอคอยใครแต่เพียงผู้เดียว

- เตรียมตัวให้พร้อมสำหรับงานแสดง เช่น ศึกษาบท, พยายามจำบทพูดให้ได้, มีความพร้อมทางร่างกาย เป็นต้น

- ฝึกฝนด้านการแสดง เพื่อพัฒนาระดับความสามารถ

- ไม่รับงานต่าง ๆ ที่มีความซ้ำซ้อนกันทางด้านเวลา

- มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่หลงตนเอง และมีความอดทน

ต่อการรอคอย

อย่างไรก็ตาม ก็พบว่า อีกส่วนหนึ่งที่จะทำให้นักแสดงมีงานแสดงหรือไม่ นั่น ก็เป็นผลมาจากอำนาจในการตัดสินใจของสถานีโทรทัศน์ที่ว่าจ้างให้เอกชนเป็นผู้ผลิตงาน โดยจะนำเอาสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 เป็นกรณีตัวอย่าง "ด้วยว่า รายการละครต่าง ๆ ทางช่อง 7 ให้บริษัทเอกชนภายนอก เช่น ดาราวิดีโอ และกันตนา รับจ้างผลิต... เพียงแต่ควบคุมและดูแลแนวละคร ตลอดจนบทประพันธ์ รวมถึงการวางตัวดาราท่านนั้นเอง"⁸¹ และ "ทั้งหมดนี้ จะอยู่ในความควบคุมอย่างใกล้ชิดของ... ไม่ว่าจะ เป็นตัวดาราท่าน...ล้วนแต่ต้องฟังคำแนะนำจากหญิงเหล็ก... ทั้งสิ้น"⁸²

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า อำนาจในการคัดเลือกตัวนักแสดง จะมาจาก "ผู้ว่าจ้าง" ซึ่งจะเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังที่สำคัญ

อาชีพข้างเคียงของนักแสดง

อาชีพ "นักแสดง" เป็นอาชีพที่มีลักษณะของการถูกว่าจ้าง "ชั่วคราว" หรือเป็น "เรื่อง ๆ" ไป และโอกาสที่จะมีงานแสดงอย่างสม่ำเสมอ ค่อนข้างจะเป็นไปได้ยาก จนกระทั่งมีคำกล่าวที่ว่า "อาชีพนักแสดงเป็นอาชีพที่ไม่ยั่งยืน" ดังนั้น นักแสดงส่วนใหญ่จึงมีอาชีพอื่นเป็นอาชีพรองรับควบคู่ไปด้วย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้พบว่า อาชีพข้างเคียงของนักแสดงได้แก่ อาชีพนักพากย์, เปิดกิจการร้านอาหารและ "ผับ", นักร้อง, นักดนตรี, พิธีกร, ค้าขาย, นางแบบ, เกษตรกรรม, ประชาสัมพันธ์, กิจการดอกไม้ประดิษฐ์, ฝ่ายแพขนันตยสาร และปรากฏว่า มีนักแสดงที่เป็น "ผู้กำกับการแสดง" ร่วมอยู่ด้วย ซึ่งนักแสดงบางท่านก็มีอาชีพข้างเคียงมากกว่า 1 อาชีพขึ้นไป

จากผลการศึกษา ตัวแทนในการถ่ายทอดทางอาชีพทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า "กลุ่มอาชีพ" หรือ "กลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพ" จะเป็นตัวแทนที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้บุคลากรต่าง ๆ ได้เรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง อันจะทำให้ตนเองสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยที่ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีเจตนาหรือไม่มีเจตนาในการ

⁸¹สมศักดิ์ พลเลิศ, "มาเฟียจอแก้วกับธุรกิจบันเทิงครบวงจร", กรุงเทพฯ 30 45 (กรกฎาคม 2533) : 67.

⁸²"ขุมทองทีวี", มีเดีย 79 (กุมภาพันธ์ 2534) : 67.

เรียนรู้ก็ตาม นอกจากนี้การเรียนรู้ที่เกิดจากตนเอง เช่น การศึกษาจากผลงานของตนเอง, ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน, จากตำราต่าง ๆ เป็นต้น ก็มีส่วนในการทำให้การเรียนรู้เป็นไปได้ดีขึ้น สำหรับตัวแทนในการถ่ายทอดทางอาชีพอื่น ๆ ก็คือ สื่อมวลชน (เช่น ภาพยนตร์), ประสบการณ์ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพอื่น (เช่น นายแบบ-นางแบบ, นักแสดงละครเวทีฯ) และสถาบันการศึกษานั้นเป็นตัวแทนที่มีความสำคัญรอง ๆ ลงไป

สำหรับสาเหตุที่ทำให้บุคลากรต่าง ๆ ยังคงประกอบอาชีพนั้น ๆ อยู่ก็คือ สิ่งจูงใจในอาชีพ เช่น ความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นรายได้ที่ใช้ในการยังชีพ, มีความผูกพันต่ออาชีพและต่อเพื่อนร่วมงาน, เป็นอาชีพเดียวที่คิดว่าอยู่ในความสามารถ และกลายเป็นความสบายที่จะปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากเกิดความชำนาญแล้ว, ไม่สามารถหาอาชีพอื่นที่ดีกว่าได้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนของกลุ่มนักแสดง ก็มักจะมีอาชีพข้างเคียงควบคู่ไปด้วย ซึ่งบางท่านก็มีมากกว่า 1 อาชีพขึ้นไป